

Oponentský posudek disertační práce

Kandidát: **Mgr. Filip Jakš**

Název disertační práce: **Autorská jazyková poezie v experimentální poezii**

Školitel: doc. Mgr. Tomáš Pospiszyl, Ph.D.

Oponentka: Mgr. Eva Krátká, Ph.D.

Jako autorskou jazykovou pozici lze všeobecně považovat způsob, jakým autor používá jazyk v díle, které vytvořil. Jedná se zároveň o specifický přístup, který odráží osobnost a zkušenosti autora, včetně jeho pohledu na svět, způsobu myšlení, hodnot a přesvědčení. V případě pravděpodobně takto zacíleného interpretačního rámce se Filip Jakš ve své disertační práci ponořil do německojazyčné experimentální poezie, kterou považuje z teoretického hlediska za „poutavou“ (s. 5), když se na základě tvorby konkrétních představitelů – inspirován formujícími myšlenkami o postmodernismu amerického teoretika umění Hala Fosterera – pokusil postihnout vznikající vědomé napětí nových uměleckých zájmů. Umělecké dílo, třebaže postmodernou nahrazené pojmem "text" a oprostěné obsahu, je vždy do značné míry závislé na vnějších silách a interpretacích, tudíž „metoda srovnávacího experimentu“ (s. 96), kterou na studium materiálu autor disertace zvolil, mu umožnila účelově a selektivně analyzovat rozličná směřování teoretického uvažování o zpochybňování (či „rozkládání“, s. 45) výkladu vztahu uměleckého díla a diskursu, jenž jej formuje.

V syntetickém vztahu vychází Jakš z přehledu textových experimentů, které jsou definovány pomocí termínů konkrétní, vizuální či fónické poezie, o to zajímavěji se však jeho umělecko-teoretická analýza vyvíjí (kap. 3), pokud propojuje jazykové myšlení zkoumaných přístupů například s foucaultovskou imaginací nebo když na jiném místě přehodnocuje znak sémiotiky směrem k pojmu indexace (Rosalind Krauss), či když se vztahuje ke konceptům psychoanalýzy (Nachträglichkeit). Problematizování schopnosti díla referovat tradiční formy jejich rozpadem neukazuje pouze na formální stránku díla, ale i na jeho (ne)důvěryhodnost vůči jednoznačným interpretačním modelům. Autor disertace je nachází ve zpochybňujícím principu jazykové zkušenosti otevřené směrem k diverzitě a pluralitě, postojům tolik charakteristickým pro postmoderní imaginaci nejen umělce, ale i diváka (kap. 4). Uvažování o významové výstavbě textu, na níž se podílejí víceúrovňové intertextuální prvky pak tvoří další vrstvu teoretického uvažování, kterou Filip Jakš využívá k analýze a kontextualizaci významu jazykových principů pro společnost. Nejde přitom ani tak o to, jakým způsobem díla s významem pracují – ale spíš

o to, jak díla proměnila společenské koncepty vnímání jejich významu (kap. 5). Jakš pro svoje rozборы volil díla, která jsou sice jeho slovy „pořád básně, texty, divadelní kusy, montáže, kompozice atd.“ (s. 96), ale doplněná teoretickými odkazy na koncepty z oblasti teorií umění postmoderny a konceptualismu se mu je pochopitelně dařilo i vhodně exemplifikovat.

Nadto i několik autorových vlastních publikací z poslední doby dokládá, že je jeho zájem o danou problematiku dlouhodobý, snad až intenzivní. Autorská jazyková pozice, jinde vyjádřená slovy „autorská taktika“, však může zároveň představovat mírné úskalí Jakšova vlastního východiska pro teoretické uvažování. Je zřejmé, že v linii ambiciózních proudů současných umělecko-teoretických analýz se pokoušel vyjádřit své *pozice* co nejúčinněji; v případě disertační práce by však měl být brán v potaz také faktor případné cílové skupiny jiných čtenářů. Těm by práce měla zprostředkovat poměrně unikátní zážitek – ne však v podobě exkluzivity uměleckých textů, s nimiž tento kandidát pracuje. Jistý stupeň vznešené přehuštěnosti vlastní text práce mírně komplikuje, místy jej (nadneseně řečeno!) může přiblížit k Heissenbüttelově Nejnovější rozpravě o lidském pochopení..., jejíž překlad disertace obsahuje. Přestože je práce rozdělena do kapitol s podkapitolami, jejímu výraznějšímu vyznění by rozhodně dopomohlo strukturovanější definování základních výchozích pozic, které v textu u každé z kapitol postrádám. Kde se vzal termín „autorská jazyková pozice“, v jakém smyslu se používá, zastává k němu Filip Jakš nějaký konkrétní kritický postoj? Otázku lze rozvinout mnoha směry, i tak, že se ptáme, co onen pojem znamená nejen pro současnou (pluralitní) společnost, ale co bude znamenat pro tu budoucí.

Filip Jakš se každopádně zhostil tématu své disertační práce s obdivuhodným zapálením, doporučuji jej k udělení akademického titulu.

V Praze dne 21. března 2023